

Ambiguiteit

Gesprekspapier over Johannes 1:1-18

Johannes begint zijn verhaal over Jezus met een proloog. Het is eigenlijk een lied dat hij aan zijn verhaal vooraf laat gaan.

Het heeft aan de ene kant iets van de ouverture van een opera. Allerlei muzieklijnen die in de opera aan bod komen, komen in de ouverture alvast kort naar voren. Als je luistert naar zo'n ouverture, dan heb je alvast een klein beetje een idee wat je kunt verwachten. Je bent een beetje voorbereid.

Tegelijk is het ook meer dan een ouverture, want er worden dingen gezegd die in de rest van het verhaal niet zo aan de orde komen. Daarom is het begrip 'woord vooraf' misschien ook niet verkeerd. De proloog van Johannes een soort theologisch woord vooraf, waarin Johannes laat zien dat het verhaal dat hij gaat vertellen niet over zo maar een mens gaat, maar dat het gaat over hoe God op een unieke manier in deze wereld binnenkomt. Met dit woord vooraf komt de rest van het evangelie in een ander licht te staan.

In dit papier lezen het lied van Johannes vanuit het begin van vers 14 waar we lezen: "Het Woord is mens geworden en heeft in ons midden gewoond." Wat betekent dit zinnetje eigenlijk?

Lees Johannes 1:1-18 en noteer wat opvalt

Het Woord?

Laten we beginnen met het begrip Woord. Als je het hele lied leest, dan is het duidelijk dat Johannes met 'het Woord' Jezus bedoelt. Maar waarom noemt Johannes Jezus het Woord. Wat bedoelt hij daarmee?

Om daarachter te komen moeten we naar het begin van het hoofdstuk: "In het begin was het Woord, het Woord was bij God en het Woord was God. Het was in het begin bij God." Dat zijn woorden die direct doen denken aan het allereerste begin van de Bijbel waar we lezen: "In het begin schiep God de hemel en de aarde." Johannes verwijst duidelijk naar dit begin, waarin we lezen dat God alles maakt. We lezen in Genesis dat God zegt dat er licht moet komen, en dat er dan ook licht is. God hoeft maar een woord te spreken, of het is er. Nu, dat Woord dat God sprak om dingen tot stand te brengen, dat Woord daar heeft Johannes het hier over. Met andere woorden, bij de schepping van deze wereld was Jezus Christus – het Woord – zelf betrokken.

Johannes gebruikt voor het begrip 'woord' het Griekse woord *logos*. Al onze woorden die eindigen op -logie zijn ervan afgeleid. Psychologie, theologie, ideologie, fysiologie, anthropologie...etc, al die woorden komen van datzelfde Griekse woorden *logos* en duiden op leer/redenering/studie. Ons woord logica is er ook van afgeleid. Je zou dus kunnen zeggen: de logica van Jezus zit in deze schepping, want deze schepping dankt het bestaan aan Jezus die als Woord van God de wereld heeft doen ontstaan.

Dat is geweldig om te beseffen. Niet voor niets zegt de schrijver van Genesis nadat de schepping voltooid is: het was zeer goed (1:31). Johannes gebruikt die woorden niet, maar heeft het over het Woord dat het leven en licht voor de mensen is. Het tegenovergestelde van dood en duisternis. Dat Woord en de logica die Hij die in deze wereld heeft gelegd zijn zeer goed.

Dus als je geniet van deze schepping, dan geniet je van de logica van Christus. Waar je licht en waar je leven ziet, daar zie je deze logica, daar zie je Christus zelf oplichten.

- Als je onder de indruk bent van een prachtig landschap, dan zie je de logos aan het werk.
- Wanneer je geniet van prachtige muziek, dan hoor je de echo van de logos, de echo van Christus.
- Wanneer er op je werk iets moois tot stand komt waar je blij mee bent, dan draagt het watermerk van de logos, van Jezus zelf.

Deze prachtige wereld is gestempeld door de goddelijke logica van Christus.

Vraag: waar zie jij de logos aan het werk om je heen in de wereld?

De ambiguïteit

Maar die andere kant is er ook. De schepping is schitterend, maar soms ervaren we de wereld ook als verschrikkelijk. Als een liefdeloze en zinloze chaos.

- In ons persoonlijk leven kunnen we doodongelukkig zijn in onze relatie of in ons werk.
- We kunnen mensen verliezen die ons dierbaar zijn.
- We hebben te maken met conflicten en pijn die we elkaar aan doen.
- Het lukt ons maar niet om onszelf te veranderen.
- Maar ook op het niveau van de samenleving hebben we te maken met angst, pijn, geweld, onrecht, duister en dood.

Johannes weet er ook van in zijn lied. Zo maar uit het niets heeft hij het over duisternis: Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet in haar macht gekregen. Waar komt dat duister opeens vandaan? Waar vindt de ellende z'n oorsprong?

Johannes maakt er geen woorden aan vuil, maar constateert gewoon dat het er is. Deze wereld is doordrongen van de logica van Jezus, maar tegelijk is die logica helemaal door de war geschopt en omvergehaald. Die ambiguïteit kenmerkt deze wereld: *aan de ene kant kunnen we onder de indruk zijn van de schoonheid van de wereld, om een moment later op een afschuwelijke manier in aanraking te komen met lelijke gebrokenheid.*

Vraag: waar/hoe ervaar jij het duister van de wereld het meest?

Het Woord is kwetsbaar geworden

Met dat in het achterhoofd keren we terug naar vers 14: het Woord is mens geworden, zegt Johannes. Dus, die goddelijke logica, waardoor heel de wereld is ontstaan komt deze ambigue wereld binnen. Als je er over nadent is dat heel bijzonder.

Allereerst als je denkt aan kerst. Jezus – dat Woord dus – is mens geworden als kleine baby en ligt in de kribbe en staart dan- bij wijze van spreken – in de ogen van de ezel die door hem gemaakt is. Het Woord waardoor alles is ontstaan, wordt een klein en machteloos menskind.

Maar vooral omdat je moet beseffen wat hier gebeurt. We lezen in vers 14: het Woord is mens geworden, maar dat staat er eigenlijk niet. Letterlijk staat er: het Woord is vlees geworden. Dat is een belangrijk verschil, want bij 'mens' kun je nog denken aan iets hoogstaands. Een mens is in principe iets prachtigs... bijna goddelijk gemaakt, zoals de dichter van Psalm 8 zegt.

Maar bij vlees is dat anders. Als Johannes het heeft over vlees, dan gaat het vooral over de lelijke, bederfelijke en kwetsbare kant van de mens. De goddelijke logica van aan het begin van de wereld is niet zomaar een hoogstaand en verheven mens geworden, maar heeft zich overgeven aan kwetsbaarheid en sterfelijkheid. De logos is vlees geworden en heeft zichzelf zo volstrekt kwetsbaar gemaakt.

Jezelf werkelijk openstellen naar een ander toe kan alleen door jezelf kwetsbaar te maken. Als je jezelf in liefde aan een ander geeft, dan loop je het risico dat de ander je afwijst. Juist dat zien we hier gebeuren. We lezen in vers 10 en 11:

“Het Woord was in de wereld, de wereld is door Hem ontstaan en toch kende de wereld Hem niet. Hij kwam naar wat van Hem was, maar wie van Hem waren hebben Hem niet ontvangen”

In volmaakte kwetsbaarheid geeft Jezus – de goddelijke logica die als een watermerk deze schepping doordring – zichzelf aan de wereld, maar Hij wordt glashard afgewezen en verworpen.

Maar in plaats ervan dat deze afwijzing het einde van het verhaal is, is het juist het begin. Niet voor niets zitten we in de proloog. Direct aan het begin van zijn verhaal over Jezus laat Johannes zien dat Hij afgewezen wordt, maar juist die afwijzing, juist het feit dat de goddelijke logica zich in liefde kwetsbaar wilde maken en open wilde stellen voor afwijzing en dood, juist dat duidt op het radicaal nieuwe dat er gebeurt. Juist dat duidt erop dat Gods logica op een nieuwe manier deze wereld binnenkomt.

Vraag: wat zegt Jezus ‘vlees’wording over de goddelijke logica van deze wereld? Op welke manier staat dat in contrast met de menselijke logica die in deze wereld hoge ogen gooit?

Het Woord heeft z’n tent opgeslagen

Het Woord dat zich openstelde om gekwetst te worden heeft in ons midden gewoond, zegt Johannes. Letterlijk staat er: heeft in ons midden zijn tent opgeslagen. Daarbij moet je niet denken aan een tentje van de Decathlon. Johannes schrijft met in z’n achterhoofd een specifieke tent, namelijk het mobiele heiligdom dat meeding met het volk Israël in de woestijn. Die tent, dat was de tent waar de majesteit en de heerlijkheid van God zich te midden van het volk bevond.

Nu, zegt Johannes, is er een andere tent waarin Gods heerlijkheid in ons midden is: de tent van de goddelijke logica die zich kwetsbaar maakte door mens te worden en liet afwijzen en liet doden. Daar is Gods heerlijkheid zichtbaar. Daar is de logica van deze wereld zichtbaar. Voor Johannes is het ultieme moment van verheerlijking van Jezus niet wanneer Hij op staat uit de dood, maar het moment dat Hij hangt aan het kruis en de afwijzing draagt. Daar is de goddelijke glorie en de logica die deze wereld vanaf het begin aan stempelt het meest zichtbaar, waar in volmaakte liefde God zichzelf geeft ook al wordt Hij afgewezen.

Vraag: het ultieme moment van Jezus’ verhoging is het kruis. Kun je uitleggen waarom dat voor Johannes zo zou kunnen zijn?

Tenslotte

Wij leven in een ambigue wereld, waarin schoonheid overschaduwd wordt door lelijkheid en onrecht. De logica van deze wereld is volkomen door de war geschopt en we kunnen er geen touw meer aan vast knopen. We weten niet waar we moeten beginnen om orde op zaken te stellen.

Een ding is duidelijk: de redding van deze wereld en ons leven is er niet in gelegen dat we een muur om onszelf heen bouwen en ons afschermen van anderen om onszelf onkwetsbaar te maken. Dan komen we als mensen tegenover elkaar te staan en worden medemensen een bedreiging. Dan moet je alleen maar harder gaan schreeuwen en slaan om jezelf te beschermen. Dat is de ondergang van je leven en van de wereld.

Johannes wijst op Jezus en zegt: daar ligt de logica van de wereld. Waar God zich kwetsbaar maakt en openstelt voor afwijzing. Daar ligt de redding van de wereld. Daar ligt de redding van je leven. De redding van de wereld is Gods logica van kwetsbare liefde in Jezus Christus. Hij nam de haat, de angst en het onrecht van de wereld op zich...kwetsbaar.

En waar je als mens je verbindt aan deze logica – deze kwetsbare zelfovergave van God – daar mag je zelf ook je stekels afleggen, en de muur om jezelf afbreken om je in kwetsbaarheid te geven.

Vraag: op welke manier kun je jezelf verbinden aan de logica van het evangelie?